

23.6.2025

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi**ASIA Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi terveydenhuoltolain ja asiakastietolain muuttamisesta
VN/4655/2024, STM020:00/2024**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi terveydenhuoltolain ja asiakastietolain muuttamisesta.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan tavoitteena on painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä. Oikea-aikainen hoitoon ja palveluihin pääsy varmistetaan ja palveluihin syntyneitä jonoja puretaan. Sote-tietoja käytetään asiakkaiden palvelutarpeen ennakointiin ja varhaiseen puuttumiseen. Hallitusohjelman mukaan tietoa, teknologiaa ja digitaalisia palveluita hyödynnetään laaja-alaisesti palveluiden saatavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi sekä henkilöstön työkuorman helpottamiseksi. Myös teknologian käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa mahdollistetaan perusoikeudet turvaten.

Terveydenhuoltolaki velvoittaa jo tällä hetkellä hyvinvointialueet järjestämään palveluita, joiden voidaan katsoa kuuluvan esityksessä tarkoitettujen ennakoivan terveydenhuollon palveluiden kokonaisuuteen (terveysongelmien varhainen tunnistaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaaminen sekä terveystarkastukset ja seulonnat). Näitä laissa säädettyjä palveluita olisi mahdollista tukea ja tehostaa teknologiaa ja potilastietoja hyödyntämällä. Hyvinvointialueilla olisi mahdollista teknologian avulla potilastietoja analysoimalla tunnistaa ja havaita potilaiden terveysongelmia ja hoidossa olevia puutteita. Samoin voitaisiin tunnistaa potilaita, joiden hoito ei vastaa suosituksia tai potilaan tarvetta. Nykyinen sääntely ei kuitenkaan ole täysin selvää sen osalta, voidaanko potilastietoja käsitellä tässä tarkoitettujen palveluiden ja menetelmien yhteydessä vai ei.

Ehdotettavan sääntelyn tavoitteena on mahdollistaa potilastietojen käsittely terveydenhuoltolain tarkoittamien ennakoivan terveydenhuollon palveluiden toteuttamisessa. Muutosehdotuksella tuetaan hyvinvointialueiden mahdollisuutta toteuttaa ennakoivan terveydenhuollon palveluita ja siten siirtää terveydenhuollon palveluiden painopistettä korjaavista palveluista kohti varhaisempia ja ennaltaehkäisevämpiä palveluita. Tavoitteena on siten tukea alueiden mahdollisuuksia siirtäjä ennakoivampiin ja vaikuttavampiin palveluihin. Muutosehdotuksella myös selkiytetään potilastietojen käsittelyyn liittyvää oikeustilaa täsmentämällä nykyistä lainsäädäntöä huomioiden esimerkiksi yksityiselämän suoja ja sen toteutuminen.

Pitkäaikaisina tavoitteina muutosehdotuksilla tuetaan palvelurakenteen painopisteen siirtoa varhaisempiin ja ennaltaehkäisevämpiin palveluihin. Painopisteen siirrolla on mahdollisuus vähentää erikoissairaanhoidon kuluja, kun potilaat saavat oikea-aikaista hoitoa ja hoitoon ohjausta. Ennakoivan terveydenhuollon menetelmillä voidaan purkaa myös esimerkiksi pandemian jälkeisiä hoitojonoja ja varmistetaan haavoittuvien ryhmien mahdollisuus saada aktiivista tukea hoitoon haakeutumisessa. Samalla palveluita ja resursseja voidaan entistä paremmin kohdentaa sinne, missä niitä tarvitaan. Tarvittavat lainsäädäntömuutokset toteutetaan yksilön oikeuksia kunnioittaen ja turvaten.

23.6.2025

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää mahdollisuudesta antaa asiasta lausunto. Alla on vastauksemme Lausuntopalvelussa.

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne koskien potilastietojen käsittelyyn liittyvää käyttöoikeussäätelyn muutosta (asiakastietolain 9 §:n muutos)

LPY kannattaa lakiesityksen tavoitetta mahdollistaa potilastietojen käsittely ennakoivan terveydenhuollon palveluiden toteuttamisessa. Yhdistyksen mielestä on tarpeellista selkiyttää potilastietojen käsittelyyn liittyvää oikeustilaa täsmentämällä nykyistä lainsäädäntöä.

Yhdistys muistuttaa, että asiakastietolaki potilastietojen käsittelyn yleislakina koskee sekä julkisen että yksityisen sektorin palveluntuottajia. Merkittävä osa suomalaisista käyttää yksityisen sektorin terveydenhuollon palveluita: noin kaksi miljoonaa on työterveyshuollon piirissä ja noin 1,5 miljoonalla on jonkinlainen terveystakuutus. On hyvin todennäköistä, että yksityisten toimijoiden palveluiden käyttö kasvaa tulevaisuudessa. Tämän vuoksi käyttöoikeussäätelyn täytyy mahdollistaa potilastietojen käsittely ennakoivassa terveydenhuollossa myös yksityissektorilla.

LPY:n mielestä käyttöoikeuden rajaaminen on tarkoituksenmukaista tehdä rooliperusteisesti eikä kohdentaa erikseen nimettyihin ammattihenkilöihin. Tämä vastaisi paremmin nykyisiä käytäntöjä käyttöoikeuksien hallinnassa.

Kommenttinne koskien terveydenhuoltolain 13 §:n täsmentämistä

LPY:llä ei ole lausuttavaa asiasta.

Kommenttinne koskien terveydenhuoltolain 14 §:n täsmentämistä

LPY:llä ei ole lausuttavaa asiasta.

Kommenttinne koskien terveydenhuoltolain 24 §:n täsmentämistä

LPY:llä ei ole lausuttavaa asiasta.

Pidättekö kannatettavana, että käyttöoikeussäätelyä muutetaan siten, että mahdollistetaan käsittely myös tässä ehdotuksessa mainituissa tehtävissä?

Kyllä. LPY pitää esityksen tavoitetta kannatettavana. Esitetyn käyttöoikeussäätelyn pitäisi koskea myös yksityisiä terveyspalveluiden tuottajia ja muita julkisia toimijoita kuin hyvinvointialueita.

Selkeyttääkö esitys mielestänne potilastietojen käsittelyä tässä ehdotuksessa tarkoitetuissa terveydenhuollon palveluissa?

Ei. Esitys selkiyttää potilastietojen käsittelyä hyvinvointialueiden omassa toiminnassa, mutta ei muiden palveluntuottajien osalta.

Edellyttäisikö ennakoivan terveydenhuollon palvelujen järjestäminen esityksessä tarkoitetulla tavalla automaattisesta päätöksenteosta säätämistä?

23.6.2025

Kyllä. Lainsäädännössä pitäisi nykyistä selkeämmin todeta, että henkilötietojen käsittely ennakoivassa terveydenhuollossa ei ole tietosuoja-asetuksen mukaista automaattista päätöksentekoa. Tulkinnat siitä, mikä on automaattista päätöksentekoa ja mikä ei, ovat vaikeuttaneet ennakoivan terveydenhuollon toteuttamista.

Miten ehdotettu sääntely sopii mielestänne yhteen voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun asetuksen (457/2024) soveltamisen kanssa?

Käsityksemme mukaan ehdotettu sääntely sopii hyvin yhteen voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun asetuksen soveltamisen kanssa.

Tulisiko sääntelyssä olla jotain muita EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia suojaustoimenpiteitä rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi?

Ei. Lakiesityksessä on otettu rekisteröidyn oikeudet huomioon riittävän kattavasti.

Onko potilaan oikeudet huomioitu esityksessä mielestänne tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kyllä. Potilaalla on oikeus jättää ennakoivan terveydenhuollon viesti huomioon ottamatta.

Tulisiko potilaan itsemääräämisoikeus turvata esimerkiksi ennakoivan terveydenhuollon palveluihin liittyvällä erillisellä kielto-oikeudella?

Kyllä. Ennakoivan terveydenhuollon yhteydenotto tai viesti potilaalle ei vaaranna hänen itsemääräämisoikeuttaan, koska hän voi aina jättää yhteydenoton huomiotta. Kyseisessä tarkoituksessa lähetetystä viestistä on käytävä ilmi se, että potilas voi itse valita, hakeutuuko hän sen perusteella hoitoon vai ei. LPY kannattaa kuitenkin sitä, että potilaalla olisi myös oikeus kieltää yhteydenotot ennakoivan terveydenhuollon tarkoituksessa.

Huomioiko esitys mielestänne riittävästi teknologiaa kehittävien yritysten näkökulman?

LPY:llä ei ole lausuttavaa asiasta.

Kannustaako esitys hyvinvointialueita ottamaan käyttöön ennakoivia ja ennaltaehkäiseviä palveluja myös teknologian ja potilastietojen analyysin tukemana?

LPY:llä ei ole lausuttavaa asiasta.

Muut kommenttinne koskien esitystä:

LPY kannattaa hallituksen tavoitetta painopisteen siirtämisestä sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa perusterveydenhuoltoon ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Hallituksen esitysluonnos selkiyttää terveydenhuollon ammattilaisten mahdollisuuksia tarjota aloitteellisesti terveydenhuollon palveluita silloinkin, kun henkilö ei itse ole ottanut yhteyttä. Ehdotetut lainsäädäntömuutokset parantavat osaltaan palveluiden saatavuutta.

Koska nykyinen ennakoivan terveydenhuollon oikeustila on epäselvä, on tarpeellista tehdä esitettyjä muutoksia lainsäädäntöön. Erityisesti apulaistietosuojavaluuttetun asiaa koskevien päätösten jälkeen on ollut epäselvää, syntyykö ennakoinnissa automaattisia yksittäispäätöksiä, ja jos syntyy, miten terveystietojen hyödyntäminen ilman asiakkaiden suostumusta tällöin olisi mahdollista.

23.6.2025

Esityksessä on potilastietojen hyödyntäminen rajattu hyvinvointialueiden omiin tietoihin ja tietovarantoihin. LPY:n mielestä myös muiden palveluntuottajien on voitava käyttää tietovarantojaan ennakoivan terveydenhuollon toteuttamisessa. Lakimuutos hyödyttää vain rajallista asiakaskuntaa sekä asettaa palveluiden käyttäjät ja palveluntuottajat eriarvoiseen asemaan.

Lääkäripalveluyritykset ry:n puolesta,

Ismo Partanen
toiminnanjohtaja